

Nemzeti Társalkodó.

KOLOZSVÁRTT

—
25-ik szám.

PÉNTEREM,

—
Jun. 21-én

Tartalom: Eulogius Sartor. ((Vége). Laffitte.
Pesti levelek. Kolozsvári labdacskok.

Eulogius Sartor.

Elzàszl történeti beszèly.

(Vége.)

II.

Brumath mezővárosban két óra óta minden igen vígan folyt. Egy nappal elébb véres ítelet tartatott, hol néhány pénzen vásárlott kiáltó trombitaszónál ordítá „éljen a szabadság és a guillotine;“ ma ellenben csak hébe-hóba lehet hallani a kiáltást „éljen Sartor!“ Még is minden utcza nyüzsgött parasztok- és nemzeti öröktül 's mindenütt szájon forgott, miként Sartor összekél Lembach szép és talpraesett leányával. Lembach a mezőváros közepén lakott a levéldével — posta — tőszomszédságban. Kétemeletű háza kékre volt füstve zöld zsalukkal; czifrakapu szolgált bemenetül a tágas udvarba. Jobbrul állott két ujon épült csür istálló és szekérszinnel. A' szekérszínben egy ódivatu, de még is szép kocsi 's az istalóból egy szép barna csikó nyujtá ki picziny fejecskéjét, mintha őt is hasonló kép kaudiság érte volna.

Az udvarközéphez állott Sartor elvál-

hullan utításra, a' guillotine, ezuttal azonban fekete posztóval fődötten. Phrygiai sipkás, és háromszinü vitézőves katonák őrzék azt. Valanivel messzebb két fekete vászon-öltönyös férfi egymással bizalmason csevegett. Nekik is phrygiai vörös sipkájok volt. Bitók valának. József a' házlépcsőn állt és igen komolyan beszélgetett a' vén Lembachcal, ki még felporozott bajfarkot viselt.

Az ablaknál Sartor alakját lehet látni. Előtte állt egy virágjában levő hajadon hollóhajjal és fekete nagy szemekkel, mellyek a' szemszöglet fehérében vadul pillogtak ide 's oda. Hó-melle dagadt és lohadt, 's midőn mátkája vakmerő hizelgéseire kölle felelnie, mindannyiszor fültőig elpirult.

„Ne aggódj,“ monda Sartor. „Nem vagyok olly gonosz, mint hirem, lelkem sem dly rút mint képem. Nálam ugy lesz dolgod mint egy királynénak, kivéve csak, hogy semni etiquette-re nem lesz szükségünk.“ Magáloz huzta 's megakará csókolni, mire a' lány pillanata a' feketén bevont guillotine-re esett 's önkénytelen is utálattal dőfé el a' csunya émembert magától 's az ágyaszobába futott.

Atyja, ki a' közben a' szobába lépett, Sartornak vesztégülést intett, 's maga ment itána az ágyaszobába.

József Sartorhoz közeledett, ki düh- és

szervedéstől reszketett. Egy óra alatt nőmém köll lennie,“ ordítá az ádáz szerzetes, „vagy az egész háznépet lenyakaztatom.“

„Csak türelem, polgár,“ monda József. „Egy fiatal ártatlan lánykára nem kell úgy rárohanni. Szerellemmel többet lehet kivinni, mint gyűlölet- és bosszuállással. A' mellett atyja igen dús.“

„Ördög vigye. Lenyakaztatom 's elkobozom javait nemzeti javakul.“

„Csak türelem,“ kiálta megint József. „Minden a' legjobbra fordul. Hadd igazítsam én.“

„Egy órai szünidőt engedek neki. A' polgármester kész az egybeadásra. Hallod-e egy óra“

Ben az ágyaszobában zokogás hallzott atya és leány közt. — József bement. Töstént minden lecsendesült. Sartor az udvarra ment, 's a' guillotint, mátkakeresőjét, lefödette.

A' nemzeti őrség a' közben zenével tisztelte meg és kiáltá, „éljen Sárta! Le az aristokratákkal! Éljen a' szabadság! Éljen a' guillotine!“ Sartor nem felelt. Más érzelmet korbácslák kebelét.

Elvégre megszólalt, mi közben a' szobába lépett: „Meglesz-e hamar? Nincs sok időm.“ Ekkor arája mosolygó képpel 's mátkái mezbén lépett elébe. Haja két hosszú fonadékban bokáig ért le; fején rózsamarin koszorut viselt és jobb kezében egy rózsát, melyet mátkájának ada át. „Sartor polgár,“ szölt hozzá németül — „egy kérésem van hozzád, mit bizonyosan meg nem tagadsz arádtól, ha csakugyan igaz hogy szeretsz engem.“

„Szölj,“ monda Sartor büszkén, „teljesítem kérésed.“

„Büszke vagyok szerencsémre,“ folytatá az elszánt leány tovább. „Nem Brumathban szándokom Elzász első polgárának nyujtan kezem; ösmérjen a' nép is saját polgárhölgyének 's a' nép szeme láttára 's vidékűn fővárosában kívánom számára örök esküm le tenni. Minden városkában birtál egy egy lánykát, 's ezért itt könnyen ágyasodnak vélhet nének. Straszburbban pedig, ha velem a' nép előtt, a' népképviselők 's a' katonák szeme láttára kelsz össze, akkor böcsületem meg van mentve 's irántadi szerelmem annál bensőbb!“

E' szavaknál rózsás ajkait egy csókra nyujtá. Sartor, ki a' lánykában semmi ravaszsgot nem sejtett, 's kérése teljesítését már előre megígérte, hegyezett e' kívánatba. Ö magára nézt is disztelennek látszott mezóvá

rosban hiteltetni össze. A' lányka bájló szabad beszéde büszkévé tette őt reá, és eképadá feleletét:

„Méltó vagy nejevé lenni azon polgárnak, kit a' nemzeti gyűlet bizalmával megtisztelt. A' szabadság mellett csupádan téged foglak szeretni.“

„Tehát holnap Straszburbban!“ mondá leány.

Sartor arcvonalmai elsötétültek valamennyire. „Nem, még ma,“ viszonzá ő.

Sötét halaványulat lepte be a' lánykarózsafris arcát, olly szaporán, mint midőn a' kalászmézön szél terül el. De még is erőt von magán 's ekkép szölt: „a' mint parancsolod kedves mátkám. Mindazált piperemet a' városra megköll változtatnom.“

„Menj hát, szívem arám, de siess. A' város kapui három órakor bezaratnak.“

A' mátkasebtibe eltávozott. Különös megmagyarázhatlan csillám sugárzott szemeiből. Ezalatt meghagyta József némelly polgároknak, hogy kísérik Sartor első polgárt lóháton zenével a' városba. Sartor a' tiszteletteljes ajánlatot kéntelen volt elfogadni. Az ócska kocsi a' szekérszínből előhuzatott, és tengelyei megkenettek, 's beléfoganak kettőt a' legszebb ménék közől, mellyek csaknem merejében heváltak boritva szalagok- és koszorukkal. Negyven lovag rendezé el egymást a' kocsi hátulja- és elejére a' legdúsabban felczafrangzott lovakkal. Három színű öveikben két pisztolt viseltek, mellyeket időről időre kisütöttek, miközben élénken kiáltozák: éljen Sartor és arája!“ Két óra beletölt, mig utnak indulhattak. Sartor a' nyilt kocsiban garraült arája mellett. Lóháton nemzetiorok nyiták meg 's zárák be a' menetet, csakhogy megettök a' feketével bevont gépis érkezett, melly hasonkép sebesen haladt, 's a' mellyen a' két fekete férfi ült.

József már rég előre sietett és az örvendetes hirt tudtára adta különböző falváknak, mellyeken a' názsereg átmenendő volt. Az elzászi szokás szerint lánczokat feszitettek ki, hogy az arának koszorukat nyujtsanak át és üdvözelhessék. Sartor ittas volt az örömtől; és nem vevé észre, hogy hármat már elütötte, melly időn tul halálos büntetés alatt nem volt szabad a' város kapuit megnyitni. Kiséretül egy rakás nép tódult öszve. Sartor bort fizetett, mit az ara egészségére fölittak. Fél négyre volt, midőn Sartor a' vár kapu-

hoz ért. Kényurilag parancsolta, hogy nyissák meg, 's a' nász nép becsörömpölt a place d' armes-ig, a' vörös ház elébe, hol St. Just lakott. Az idő nem volt a' legszebb, 's az első hidegen permetezett a' hegyes kövezetre. De Sartornak nem volt szeme az időre figyelni, 's a' mint a' mindinkább növekedő nászcsapat a' nagy piacra jutott, dicsének tetőpontján érezte magát. József eltűnt.

Az összehiteltetésnek a' köz piacon kölle végbemenni, és az arát egy fátyás menetnek uj lakába kísérni.

III.

Még mielőtt elért volna Sartor a place d' armeshez, elröpült már a' hir az ő erőszakos bemenetéről St. Just erősségébe. Egy nappal korább Sartor maga fejeztetett le egy embert, ki a' kőkapu külhidját lebecsátotta. A' törvény áthágása, mivel magát vétkessé tette, csupán csak hogy büsüségének adózzon, St. Justnek, ki talán Sartort különben sem állhatta, de ekkéig hatalmában sem volt, éppen jó alkalmat adott megtörni az exszerzetes hatalmát. Ép akkor jártatá eszét rajta, midőn a' sokaság zaja, az utcagyerköczék örömrivallása, a' lovak és emberek ügetése őt az erkélyre hívta, honnan Sartornak gyönyörűséges aráját látcsőjével vizsgálta. Ez, ki jól tudta, mikép Robespierre biztos a' vörös házban lakik, — mert Józseffel együtt már az egész dologról tanakodtak — azonnal kirohant a' kocsiából és összekulcsolt kezekkel térdre rogyott.

„Igazságot!“ kiálta sohajt bocsátva. „Igazságot kívánok St. Just-tól 's az egylettől. Ez a' gyalázatos zsarnok megakará atyámat életétől fosztani 's csak ártatlanságom böcse tudá arra birni, hogy életben hagyja. Átgértem magam neki, hogy atyámat megmentsem, de már most igazságot követelek Frankhon színe előtt!“

„Lehetséges-e? rikolta St. Just. Leesett végre álarca a' gyalázatos szerzetesnek!“ Azután ökleivel az erkély rostélyzatára csapott és lábaival verdeste annak kövezetét. A' bősülség villámokat szórt szemeiből.

„Mit téssz szembájló hajadon,“ kérdé ő, ha itt ne legyek?“

„Én őt,“ viszonzá frank nyelven, miközben kebléből egy tört vont elő, „én őt ma

éjszaka átszartam volna! Most pedig kegyelmet esdek számára.“

„Boldog Frankhon, boldog Elzász!“ kiálta St. Just, „melly olly lánykákat táplálólén!“

E' dramai jelenet alatt, minél szebbet az ő történet nem mutathat föl, a' föllázult nép Sartorra rohant, és őt megfojtja, ha St. Just kimentetését nem parancsolja. „Párisban a' törvényszék elébe kell állíttatnia,“ kiálta fenszóval; „ott várnak rá bírái. Addig is köttessék a' guillotine-hez.“

Sartort töstént azon perczben saját bitói merejében levetkeztették, 's mint egy borjut keményen a' guillotine-hez kötözték. Ő, kitől csak tíz percczel elébb egy egész vidék reszketett, most gunypontja volt a' kicsiny utca gyerköczöknek. A' düh habokat kevert szájába, de egy hangot sem szólhatott. Hívös eső csepégett sűrűn meztelen testére, 's a' nyomorult ördög fázott, hogy minden tagjaiban didergett. Ekkor egy alak a' tömegen át a' guillotinehez furta magát 's egy köpenyt vete rá. „Köszönöm József!“ monda Sartor halkán. — De a' köszönet szegény Józsefre nem hozott jót. Ő azonnal le lön tartóztatva 's hasonkép a' guillotine-hez körözték.

Az arát atyjával a' kellemes és szelid St. Just meghívta ebédre. ....

Edekmann, Jung és Monnet másnap hasonkép befogattak, Párisba hurczoltattak és ott Sartor és Józseffel april. 1-én 1794 ben nyilván fejkét vétetett.

* * *

A' bátor leányka Párisba település nem tért többé Elzászba.

Mány J. Gy.

Laffitte.

Egyszer vala egy ácsmester, kinek a' jó ég sok emberséget, sok talentumot, igen kevés pénzt és tíz gyermeket adott volt. Az utóbbiaknak egyikét Jakabnak hitták; egy pajos tündérnö védelme alá fogadá. A' szegény Jakabból millionár lön 's pártfogoló barátit, pártfogoló ellenit, igen az egész világot. Az időben vala egy királyi szék, olly régi, és avult 's forradalmaktól megrombolt, hogy csak nagy bajjal lehetete fentartani. Egyik nap megfeledkezék a' király, óvakodva ülni rá; vigyázatlanul ereszté le magát 's a' trón összetört. Most már ujat kelle építeni. Jakab, kif

atyja mesterségét nem feledte vala el, egy hatalmas ökölcsapással ismét összeszerkeszté azon bársonnyal bevont négy deszkát, melyek a társadalmi épület alapját képezik. Am e tettiért nagy csapas éré; őrszelleme hátat fordíta neki, kincstára mintegy bűbajtól üressé lön, a' jóbaráti kíséző sereg egy csoport hitelzővé változék, 's ha néhányan azoknak, kik mivelsem tartoztak neki, egy keveset ne adjon a' tőle olly nagy lelküleg elpazérlott aranyból, nem lett volna hová fejét lehajtsa. E' terhes állapotban Jakab csakugyan nem veszté el bátorságát; öreg napjában újból elkezdé ifjusága fáradságos munkáját 's majd egész vagyonát visszanyeré. A' dúsgazdag Jakab szerény, nyájas és szíves vála; a' szegény nemeslelkű, erélyes és tiszteletteljes; gazdag és szegény, egyiránt szereté ő a' becsületet és hazáját, jót tön belső ingerből szintugy mint szokásból, 's bár némeltyek, joggal vagy jog nélkül, megtagadák is tőle a' politikai ángelmét, de Frankhon egyértelműleg emberséges embernek nevezé a' nagyra ment pénzváltót.

Ugy hangzik ez mintha regény volna; pedig nem egyéb mint egyszerű történet, és pedig élettörténete az idei pünköszt szombatján Párisban 77 éves korában meghalt Laffitte-nak.

Laffitte Jakab született oct. 24, 1767, Bayonneban. Származás- és vagyontalan, — azon pergamentek nélkül, mellyek akkor tájban hamar varázsoltak elő aranyat, 's azon arany nélkül, melly pergamenteket is szerzett, — a' fiatal Laffitte a' kereskedői pályára lépe, hol csak ritkán fáradoz sikertlenül a' szorgalmas. Húszadik éves korában midőn Párisba ment, semmi egyéb gyámja, segéde nem volt, mint egy szerencsés arcz, nyilt és megnyerő lelkület, fáradhatlan ipar, jeles elmeél, 's egy déli-francziának élénk szelleme. A' természettől így fölkészítve, 1787ben mint kereskedőlegény Laffitte a' Perrégaux — pénzváltó-házba lépett. A' forradalom 's Laffitte egyenlő léptel haladtak előre. A' követek első egybegyültekor még egyszerű commis volt; a' bálházbani eskü idejében már számvivő; midőn a' köztársaság kikiáltatik, pénztárnok és ura meghittje; a' consulság alatt nélkülözhetlenné lett; a' mint Napoleon császárrá lesz, a' pénzváltó Perrégaux a' tanácsba jut, 's a' fiatal kereskedő-írnokra hagyja üzérlete igazgatását, 's néhány év mulva 1809,

a' Perrégaux-ház Laffitte Jakabbal cserélte föl nevét. A' bayonnei ácsmester fia most egy iszonyu nagy üzérlet élén találá magát 's milliónyi vagyon birtokában, 's egy bankigazgató tisztét viselé. A' császárság vége felé kormányzója lön a' frankhoni banknak 100 ezer frank évdijjal. Az idők gonoszak voltak, a' bank szegény; Laffitte alamizsnát ada a' banknak 's lemonda díjáról. Illy tény nem olly gyakori napjainkban, hogy megemlítést ne érdemelne.

Majd falai közt látja Páris a' szövetségeseket; a' város tetemes adót tartozik fizetni; a' kincstár üres, 's a' bank jelesebbjei e' végből egybehivatva, a' kölcsönvevés módjai fellett tanácskoznak; Laffitte fölkel és nemzeti aláírást ajánl, ő maga nevezetes összeggel kezdi meg. E' nemeslelkűség nem talált utánzót, 's Laffitte maradt az egyetlen aláíró.

Az első restauratio után Laffitte bankárja lön a' Bourbonháznak; 's midőn XVIII Lajos mart. 20 nagyhirtelen megfosztva látná magát trónjától, zsebébe nyult Laffitte 's négy milliót ada a' futó királynak, egy milliót Artois grófnak, 's majd annyit Angoulême herczegnőnek.

Ez időben lön egy önzetlen szép tétémény első lánczszemivé egy olly viszonynak, melly később a' legkomolyabb következményeket szülé. Az Orleans herczeg, — most francziák királya, — kényszerülve látá magát, pénz nélkül utazni el. — Hijában ajánlá több kereskedőháznak mintegy 1,600,000 frankig való papírjait, bár húsz száztolit vala vesztendő. Illy zavarában végre Laffittehoz fordult; a' nagylelkű bankár egy perczig sem tétovázott, nem fogadta el az ajánlott iszonyu nyememényt 's a' kétes papirokat hasonbecsben (al pari) elvette.

A' száz napok alatt a' követek házában volt Laffite mint tagja a' kereskedelmi küldöttségnek. Itt volt ő azon rettenthetetlen kisebbrész között, melly mindenkifelett egy második beütéstől akará megmenteni a' hont; de gyavaság, árulás és szerencsétlen körülmények meghusiták törekvéseit, 's midőn az egyetlen ferfiu, ki a' franczia fegyvernek még diadalt szerezhete, utat vön sz. Ilona felé, ismét Laffitte vála, ki vagyona csekély maradványait ótalmába vevé. Őt milliót adának át neki, 's midőn vevényt akarna a' császárnak adni, vonakodott elfogadni azt Na-

oleon így szólván: Én ismerem önt, Laffitte ur, tudom, hogy kormányomat nem szeretted, de azt is tudom, hogy ön becsületes ember.

A restauratio elein Laffitté mint parisi követ az ellenzéki padon foglalta helyt, nem éppen ellenséges érzelmű a kormány iránt; inkább csak finantz kérdések vitatásakor emelven szavát, mint ki tudományos képzettséggel birt mindenben, mi a közhitelre vonatkozott. Az 1817ki választásokkor a párisi választógyűlés mind a húsz osztályában azon egy név jött ki első huzással az urnából: a Laffitté. Majd midőn a Villéle-ministerium a nemzeti őrség feloszlatása által a népszerűtlenség tetőpontját elérte volna, rémitő zajra adta okot a honszerető követ amaz indítványa által: a minisztereket országos vád alá kell vetni.

A charta védeinek első sorában állva, véleményei, mint szinte fejedelmi bőkezűsége miatt népszerű, majd maga körül látta a dús bankár a sajtó és szónokszék minden nevezetességeit egybeseregelve. Börzéjét minden szerencsétlennek feltárva, a müipart minden ágaiban gyámolva, a tudományokat és művészeteket aranyával buzdítva, vagy jótékony intézetek fölségelése végett roppant összevegeket nyujtva: mindig tudta Laffitte hogyan kell a jóakarát nagyságát a kivitelbeli gyöngédséggel párosítani. Elég legyen egy vonást fölhoznunk ezer közül.

Foy tábornok olly eszélytelen vala, mikép tönkrejutott vagyoni állapotát a börzejátékban akará helyreütni, de ismeretlen lévén e nyereszkesedés ár-apatyival, vakon rábízta magát váltóalkuszaira, s gazdagulását hívé, midőn bukásban volt, vagy is inkább meggazdagult, midőn buktatá magát; mert egy ismeretlen kéz minden veszteségét dúsán kipótolta, s a tábornok abban a balhiedelemben halt meg, hogy ő szerencsés nyerekedő, s azon sejtelem nélkül, hogy nyeresége a Laffitte rovására esett. A családja fölségelésére nyitott aláíraskor is még százezer frankot ada Laffitte.

Már több idő óta kezdett volt Laffitte kétségeskedni az idős Bourbon-ág jövődjében; gyöződve lévén egy új forralomnak elébb vagy később de nem sokára leendő kiütéséről, eszközök után kezdte kémlelni, mellyek azt a hon javára fordíthatandák. Emli-

tők már, minő esemény hozá össze Laffittet az Orleans herczeggel. E viszony mind szorosbbá meg szorosbbá válék. Foy tábornok, Constant Beni, Perier Kázmér, de Laborde Sándor és Gerard tábornok képzék Laffittal a királyi herczeg bizalmas körét. Az Orleans herczeg politicalai előzményei, valamint szabadelmű érzelménél fogva, szerfökött nehéz helyzetben állván az udvar ellenében,—melly neki sem atyja szavazalát, sem az ő republiánusi multját meg nem bocsátá,—a családi élet bensejébe menekvék, gyermekeit, a restauratio embereinek nagy ijedtére, mint egyszerű polgári ember, a köz iskolába küldé s félíg remegő, félíg remélő szemmel kíséré a királyság sebes haladását az örvény felé, melly azt elnyelendő vala.

Ha tán félt is a herczeg a jövő lehetőségeitől, de barátjai a legforróbban ohajtották azt elő, s Laffitte senki elől sem titkolta ellenszenveit és reményeit. „Mivé tegyem önt, ha király leszek?” kérdé egykor a herczeg mosolygva a bankártól. — „Uram,” felelé Laffitte, „midőn királlyá leendett, tegyen engem bolondjává, udvari bolondjává, hogy az igazat megmondhassam önnek.”

Ez a trón, mellyet Laffitte olly forrón kívánt az Orleans herczegnek, korábban kínálkozott, mint várták volna. Egész világ tudja, mikép lön egy utszai népcsődületből forralom, s hogy három nap alatt három korona urtalanná lön; feladásunk most röviden megemliteni, mikép vön részt Laffitte a júliusnapi eseményekben.

28án, midőn még bizonytalan volt a népgyözelme, Laffitte, miután a követek tiltakozványát aláírta volna, s azon pillanatban, midőn St. Cloudból az ellene bocsátott elfogó parancs megérkezett, golyózapor közepett, a Perier, Mauguin, Gerard és Lobau kíséretében, párisi parancsnok Marmont marsalhoz ment s esenge neki az emberiség és haza nevében, vetne véget a polgárháboru borzalmainak, befolyását használná a királyi rendelvények visszavételének s a ministerium változtatásának eszközletére. Ellenkező esetben ő teljes befolyásával magát a mozgalom részére vetné. „A katonai becsület engedelmességben áll,” mormogá a marsall szomorún. „A polgári becsület,” viszonzá a követ merészen, „abban áll, hogy a polgárokat az alkotványhozi ragaszkodásukért ne en-

gedjük felkonczoltatni.“ Mihelyt pedig meggyőződött Laffitte a' felől, hogy a' megvakult királytól remélni mitsem lehet, elhatározá a' legszélsőt merni, 's palotáját főhadi szállássá változtatá, honnan a' fölszólítások keltek, mellyek a' lázadást izgaták, a' parancsok, mellyek azt rendezék, 's a' pénz, melly azt élteté. De a' bankár nem feledé az Orleans herceget; Neuilly-be egyik követ a' másikat éré. „Kerülje ön a' st. cloudi hálókat,“ irá a' hercegnek 28án. „Ne késsék ön tovább“ hozzá tévé 29én; „válasszon, egy koronát vagy utilevelet.“ Csak-hamar két ezred átmene a' lázadtakhoz 's a' Laffitte palotája előtt megállapodott. E' pillanattal elhatározva lön a' győzelem; a' Laffitte egyesülete átvevé a' mozgalom vezetését, Lafayette tábornokra bizá a' seregek főparancsnokságát 's Gerard marsallra a' katonai működések vezérletét. Egy helyhatósági bizottmány állíták egybe a' városházban, 's midőn d' Argont és Semonville X Károly nevében a' rendelvények visszahuzásával megjelenének, válaszul nyerek: már késő. X Károly uralkodni megszűnék.

Laffitte zavarodása most nagy vala. A' diadalmi kéjtől mámoros lelkek a' legtulzobb 's egymással ellenkező reményeknek a' dák át magukat; mulhatlanul szükséges vala, a' fejtelenség fékezése 's a' forradalmi műszilárdítása vegett valamely hatalmat megállapítani; de az Orleans herceg még mindig rejtélybe és hallgatásba burkolá magát. Raincyban vala, senkiől nem látható; a' korona ott fekvék az utcza kövezetén; Laffitte kínálá vele 's ő még késlekedék azt elfogadni. — E' határozatlanságnak véget vetendő, Laffitte 30n minden hírlapokban egy fölszólítást bocsáta szét a' herceg részére, negyvennégy követet összegyűjte a' Bourbon-palotába, 's ezekkel meghatározá őt a' királyság altábornagyává kinevezni; tizenkettő e' követek közül azonnal Neuillybe indult tanácskozásuk eredményét a' herceggel közleni. A' herceg nem lépe még fel, 's csak estve, midőn visszatétek Raincyból a' fölszólítványt olvasá, melly utat nyitott neki a' királyiszékre, száná el magát a' Rubiconon átlépni; megölelé nejét és gyermekeit, polgári köntöst ölte magára, gyalog 's csak egy segédtszttől kísérve mene Párisba, megérkezék tizenegy órakor estve a' Palais — Royalban; 's Laffittehoz legott procla-

matiot küldé át, mellyben elföttét 's elfogadását jelenté.

Másnap reggel megint egybegyülének a' Bourbon-palotában; egy Guizot szerkesztette fölirat megállítaték, 's az egész gyűlés indul a' Palais-Royalba; ott Laffitte tart beszédet a' kamara nevében. Jövet egy torlaszon állaléptekor magát megsértvén, sántitva lépett volt be a' herceghez: „Ön sebesítve van, Laffitte ur,“ mondá a' herceg. „Uram, ne nézze ön lábaimat, hanem a' kezeimet, mellyek egy koronát hoznak önnek.“

De e' koronának megnyerése végett, még szükséges vala egy kevés erőfeszítés. Mig a' Palais-Royalban királytevéssel foglalkoztak addig a' városházban egy ősz körül tolongott egy sereg ifiu, olly czélből hogy őt egy uj republica szögletkövéül tegyék. De meg késlekedett az ősz Lafayette, mert rettegte visszatérését azon időknek, midőn a' merészség 's még többször a' gonosztét dija volt a' hatalom.

Az idő sürgetős volt, 's valamerre határozni kelle. Laffitte javaslá a' hercegnek, hozná el maga a' városháza helybenhagyását. Ez lelkesen ragadá az indítványt, mellynek kivitele nem éppen veszély nélküli vala; a' menet megindult, a' nép ámulva nyitá meg sorait, a' nemzeti őrség képzé az utczá 's a' herceg torlaszokon keresztül eljut a' város házába. Ott látják a' szabadság veteránja 's a' jemmapei katona 40 évek óta először egymást, 's a' juliusi királyság Lafayette ölelése által a' megerősítő szentelést nyeri.

Aug. 7én átnyujtá Laffitte a' királynak a' követház nyilatkozványát, melly őt a' trónra hívá 's a' 9ki ülés végre minden vágyait a' bankárnak célhoz juttatá; ő mondhatá most mint az Orleansi szüz VII Károlynak: részt vettem a' bajban, részt kell vennem a' diadalban is. De reá nézve a' diadal percze kezdőpontja volt sok küzdelem és vesztésnek. Laffitte, az állomány szekeréhez kötve, kimerité erőit, elveszté vagyónát, negyven évi fáradsága gyümölcsét, 's annyi dicső szolgálat 's számtalan jótétel által szerzett népszerűségét.

Látni fogjuk, mikép történt e' hármas csapás.

A' juliusi királyság első ministeriuma igazi minta-gyűjteléke volt minden pártoknak. Egy cabinetben valának együtt, tárczával vagy

a' nélkül Molé 's Dupont de l' Eure, Laffitte és Guizot, de-Broglie és Bignon, republicanusok, császáriak, tiszta-juliusi és kétes királyiak: egy zürzavar, az utcái lázongások 's kamarai szélvészektől ide 's tova ingatva. Nehéz időszak vala. A' tekintély elve, a' népszenvedély kitöréseitől letiportatva, alig kezdé még magát újra teremteni; a' hatalom leszállott volt a' közpiacokra; a' legelől kapható szegletkő bárkinek is szószékül szolgált, honnan a' néphez political nézet- és terveit hirdeté. A' nemzet virulóbb része, diadalrészegen, fegyverben maradt; a' multhoz minden viszonyát félbeszakítani, a' társaságot újból alkotni, minden ót Frankhonban, a' szomszédok és távol lakóknál megsemmisíteni törekvők; 's mindezt kivinni akará egy kimerült kincstárral, egy majd ném bomlásba jött séreggel, semmi más szövetségese nem lévén, mint a' propaganda 's a' marseillaise. A' más felel mély eszű 's parancsoló erélyű komoly férfiak álltak mint Molé, de Broglie, Guizot, kiknek minden forradalom egy vakeset, mellynek szabályzásával nem lehet eléggé sietni. Nem csekélyebbre törekedtek ők, mint a' kiáradott vizet azonnal ismét régi medrébe vezetni, a' helyett, hogy a' duzzadó árnak egy újat szabnának. A' munka nehéz volt, 's idők és személyekkel szemben, csaknem lehetetlen. A' ministerium mérséklett 's még is népszerűtlen pártja kéntelen vala visszavonulni; még nem jött vala el órája.

A' Polignac-ministerium ügye majd szönyegre vala jövendő; egy népszerű név kelle, hogy a' nagy tömeg vérszomjas követeléseit ki lehessen kerülni; Laffitte 1830 nov. 3. minister-elnökké leve.

(Vége következik).

Pesti levelek.

I. levél.

Szeretett barátom!

Pest 1844.

Nyárelő 3án.

Rég készülök neked írni, de bokros foglalatosságaim mind eddig azt tennem nem engedék. Most is melegen emlékezem azon kéjű pillanatokra, mellyekben az örhegy szőlőlugosaiban, ifjuságunk lángképzéletébe mártott ecsettel rajzolók éltünk tervébe, Pestet látni, és megesmerni; Pestet magyarhon

fővárosát, a' nemzetiség és nemzeti-irodalom közép- és tüzpontját. És barátom, részemről a' terv létesült; itt vagyok Pesten, egy olly mesterséget tanulandó, mellyel hamarabb szolgálhatok felebarátomnak, mint a' particularis vagy generalis praedestinatio hirdetésével szolgálhattam volna. Láttam tehát és látom Pestet, 's benne sokat, jót és roszt; szépet és rutat; nemest és nemtelent mint az életfolyása előmbe bukkantá,—Pestet mellynek kötömkelegében évenként sok száz honi ifju a' tudományok nagy oltarán fáklyát gyújt magának 's felebarátjának az élet sötét utain világítandót; de megfordítva viszont, sok ifju balul fogva fel ifju kora szabadságának szellemét, két kézzel tépi élte virágát, 's részint erkölcsi, 's részint fizikai sirját önmaga ásogatja, mellybe hamarabb későbbre a' kétségbeesés szele besodorja. Mert barátom, Pest, mint minden nagy város, számtalan keresztutakkal van behálózza, mellyeken minden lépten és nyomon a' bűn és erény istennői a' fiatal herculeseket kísérgetik, 's ki a' mellyiknek karjaiba dül, a' szerint él vagy hal meg honának 's az emberiségnek. —

De czélomra sietek. Tudom barátom hogy vágyasz hallani pesti ujságokat; de tudom azt is hogy éber figyelemmel kíséred az eseményeket, mellyeket a' journal lapok saját színezetökben, 's így sokszor egyet 5—6 féle alakban is közölnek, azért azokról hallgatok. A' napokban barátom itten nagy fontosságú mozgalmak történtek. A' gazdasági egyesület üléseit tartotta; nevezetes eszmék tárgyaltak, mik ha megérnek, áldással árasztják el a' puszták zöldjeit. Bővebben értesülhetsz róla a' „Magyar gazdából.“ — Új szerkezetű e-késsel próbaszántást tétetett 's a' t. — Továbbá folytak a' lóversenyek. Rég ohajtottam lóversenyt látni, valami nagyot reméltem attól. De hidd el hogy a' Daguerreótyp írója kimerítőleg értelmezze azt így: lófuttatás = lófuttatás; — én bátor vagyok így változtatni: lófuttatás = becsületes állatkinzás. Azon lovak barátom mellyek gazdáiknak a' jutalmat elnyerik, olly viszonyban állanak a' többi fuvaros vagy dolgos, és így közvetlen hasznót hajtó lovakkal, mint a' Jaquemar keztyüs arslányok kik kezökben csak szikár nádbotokkal játszanak, azon izmos, tenyeres legények-

kel, kik ha szükség nehéz kardot, vagy pedig fejszét kaszát a' hon javára minden pillanatban elbirnak. — Azonban a' mindenség nagy gépezetében lehet ennek is valami haszna, minthogy semmi ok nélkül nincs, oknak pedig okozata is szokott lenni. — A' pesti lapok úgy nyilatkoznak: hogy az idej lóverseny látogatói kevesebben voltak; a' Honderü bécsi levelezője is azt írja az odavalókról hogy a' részvét hidegülni kezdett az iránt: tehát alkalmasint nem általános anyagi hasznot ígérő intézvény. Erkölcsi vagy részletes haszomról nem szólok.

De hagyjuk el a' durva anyagiság gőzkörét, emelkedjünk fel a' művészet és költészet bájhonába, hogy láthassuk az „isteni“ a' „mennyei“ Fannit. Micsoda Fannit? kérdeztalan. Hát Elszler Fannit. Ki a' tánczköltészet ideálját megközelítette; ki maga „a' megtestesült tánczköltészet“ kinek hire Soroksártól Santa fe de Bogota-ig terjed, 's majd Spiczbergától—Van Diemen partjáig nyuland; 's kit a' fanaticus enthusiasmus, a' földi lények sorából kiemelve „mennyei“ és „isteni“ névvel keresztelte. Hol vagytok Socrates, Jesus 's ti más emberiség baráti 's istenei? kik vérrel pecsételték az igazság szentségét, oh küldjetez mennyei olajt égi szellemetek mécsesébe, mert az ész homályulni kezd; pedig világosságot farizeuskodik a' 19ik század magának. — Mondom Elszler Fanni a' világhírű ballet-tánczosnő itt volt. Meglátogatá a' hon fővárosát, mellynek szelid napja ezelőtt 40 évvel Kismártonban Sopron megyében bölcsőjére mosolygott, és a' német színházba csak három előadásra szerződött, mivel folyó hó 15kén Londonban kell lenni 10,000 forint (pengőb.) bírság veszélyeztetésével. És még is hétszer lépett föl, 's így a' magyar színházba csak sok fáradságba került június 2án déli 12 órákorra megnyerni. Győzött tehát a' honszeretet a' honleányban, 's kegyére méltatá nemzetiségünk intézetét is, ámbár délkor, mivel mint mondám 15kén Londonban kell lenni. Ha Frankenburg ur bár csak 10 esepp humort kölcsönözne, úgy mondánám, hogy gyürkőzzünk neki és egy fogjunk a' dolgok leírásához. De minthogy Frankenburg ur nem uzorás, tehát nem is kísértem; hanem megpróbálom saját erőmen június 2ai délutánt rajzolni.

Tudod barátom a' legujabb megyei véres eseményekből, hogy Magyarhonban pénz nincs. Különbén a' háziadó nem bukott volna el; és nem néznék a' telekdíjt sokan úgy, mint Cassius Caesárt. Mert tisztelem, 's üdvözlöm a' derék Szalkai Mátét, de mégis azt mondom, hogy ezen állítása:

„Mert tanítja már egy ezerez

Hogy a' magyar fizetni nem szeret“ nem áll. A' magyar fizetni szeret, hová nem; csak oda nem, a' hová kell. Barátom a' magyar színházban egy páholy ezen órára 40 váltó forint, egy zartszék 5 forint, földszinti beemenet állva 3 for. 20 kr. karzat 50 kr 'sa't. volt, 's még is illy felemelt ár mellett, ha 10 sor páholy lett volna is, azelőtt három nappal elkelt volna. — Tehát nemde a' magyar fizetni szeret? Vagy, de...mondanád.

(Vége következik).

Kolozsvári labdacok.

Alólirt mély tisztelettel jelenti a' nagyérdemű közönségnek, hogy nyilvánosság utczában, 70 szám alatt, „A' naphoz“ czimzett gyógyszerárát, hol minden nemü, különösen pedig az igen hasznos kolozsvári labdacok bőven találatnak, megnyitotta. Ezen labdacok jó sükeréről bizonyíthatnak azon májkóros egyének, kik eddigelé használták 's kik közül csupán egy nem gyógyulhatott ki. Bátor vagyok magamat a' tisztelt közönség pártolásába ajánlani.

Egyenesi, hirlapiró, nem sokára le fog lépni dicskoszoruzott pályájáról, még pedig azon fontos okból, mivel a' kofák nempletykáló 's nem-mocskolódó egyeletet alakítottak, 's neki nem levén hirlapi anyagja többé, távozni kell az irodalom mezejéről.

Elszler Fannynak szándoka volt Kolozsvárra jöni, de meghallván azon szomoru hirt, hogy Pest és Kolozsvár közt vasút nincs, tervéről lemondott. Hát a' légen keresztül ő mennyisége nem röpülhetett volna?

Bizonyos ur ablakunk előtt ostorral léghasítva csattogtat, mondják a' nagyapja bojtár volt.

A' kolozsvári baglyok és denevérek szövetségre léptek ezután nappal repdesni.

(Folytatjuk).

[Keszérü Ödön.]